

TÖÖVILJAKUSE JA TÖÖTASU KASVU VAHEKORRAST
PÕLLUMAJANDUSLIKUS TOOTMISES

L. K a a r a m a a

Eesti Põllumajanduse Akadeemia poliitilise
ökonoomia kateeder

V. I. Lenin on korduvalt rõhutanud, et kõrgema tööviljakuse tagamine majanduslikult enam arenenud kapitalistlike maadega võrreldes kujuneb otsustava tähtsusega teguriks sotsialismi võidu saavutamisel rahulikus majanduslikus võistluses kapitalismiga. Seepärast on arusaadav, miks Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on meie maa kõigil arenguetappidel pööranud suurt tähelepanu ühiskondliku tööviljakuse tõstmisele. Erilise tähtsuse on omandanud tööviljakuse tõstmine arenenud sotsialismi tingimustes.

Vastavalt NLKP XXV kongressil kavandatud ülesannetele peab tööviljakus kümndal viisaastakul kasvama NSV Liidu tööstuses 30 - 34, ehituses 29 - 32, raudteetranspordis 18-20 ja põllumajanduses (keskmine aastatase) 27 - 30 protsenti¹. Võrdluseks olgu märgitud, et üheksandal viisaastakul tõusis tööviljakus NSV Liidu tööstuses 34, ehitustegevuses 29, raudteetranspordis 24 ja põllumajanduses (aasta keskmises arvestuses) 22 protsenti². Seega näeme, et põllumajanduses peab tööviljakus käesoleval viisaastakul kasvama tunduvalt kiiremini kui eelmisel viisaastakul.

Selle saavutamine sõltub põllumajanduse paremast varustamisest masinate ja mineraalväetistega, uute moodsate tootmishoonete ehitamisest kolhoosides ja sovhoosides. Peamist osa etendab aga tööjõud, eeskätt tema kvaliteet, suhtumine töösse, peremehe- ja vastutustunne. Nende väärtuste

---

¹ NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuunad aastaks 1976-1980. Tallinn, 1976, lk. 24, 49, 60, 65.

² Samas, lk. 7.

väljakujundamisel ja tugevdamisel etendab määravat osa põllumajandustöötajate efektiivne materiaalse ja moraalise stimuleerimise süsteem.

Kui veel kümnekond aastat tagasi oli Eesti NSV-s esmajärgulise tähtsusega ülesandeks põllumajandustöötajate töötasu suurendamine, siis nüüd, kus nende töötasu on jõudnud juba rahvamajanduse keskmisele tasemele, ei ole enam õigustatud töötasu forsseeritud tõstmine. Seda kinnitavad järgmised arvud. 1975. aastal oli tööliste ja teenistujate keskmine kuupalk Eesti NSV rahvamajanduses 159 rubla¹. Kolhoosnikute kuu keskmine töötasu oli 1975. aastal 164,8 ja sovhoositöötajate keskmine kuupalk koguni 167,3 rubla².

Viimase viieteistkümne aasta jooksul on Eesti NSV kolhoosides ja sovhoosides toimunud kiire töötasu tõus. Seda kinnitavad ka tabelis 1 toodud andmed.

1960. aastaga võrreldes kasvas kolhoosnikute kuu keskmine töötasu 39-kordseks ja sovhoositöötajate keskmine kuupalk 2,9-kordseks. Samal ajal kasvas tööviljakus tunduvalt aeglasemalt: kolhoosides 2,7 ja sovhoosides 2,3 korda. Seega tõusis põllumajandustöötajate töötasu Eesti NSV-s aastail 1960 - 1975 tunduvalt kiiremini kui tööviljakus. Kui otsustada ainult nende proportsioonide alusel, siis võiks teha järelduse, et Eesti NSV põllumajanduses rikuti jämedalt põhimõtet, mille kohaselt tööviljakuse kasv peab ennetama töötasu tõusu. Järelikult ei ole kolhoosides ja sovhoosides vajalikult hoolitsetud tootmise laiendamise ja ühiskondlike tarbimisfondide moodustamise eest.

Nii see siiski pole, sest ajavahemikus 1960 - 1974 suurenesid Eesti NSV kolhooside põhifondid 2,1-kordseks, sealhulgas põllumajanduslikud tootmispõhifondid 2-kordseks.³ Eesti NSV sovhoosides suurenesid põhifondid samal ajal 2,8-

---

¹ Eesti NSV rahvamajanduse arendamise 1975. aasta riikliku plaani täitmise tulemused. Eesti NSV Statistika Keskvälituse teadaanne. - "Rahva Hää", 1976, 24. jaanuar.

² Eesti NSV rahvamajanduse areng aastail 1971 - 1975. Lühike statistika kogumik. Tallinn, 1976, lk. 93-94.

³ Esialgses maksumuses, kulumit maha arvestamata (aasta lõpuks).

³ Eesti NSV rahvamajandus 1974. aastal. Statistika aastaraamat. Tallinn, 1976, lk. 181.

Tõõviljakuse ja tõõtasu kasvutempo Eesti NSV põllumajanduses aastail 1960 - 1975
(protsentides)¹

	1960	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Tõõviljakus kolhoosides	100	142	150	169	192	191	207	222	212	236	259	273
Tõõtasu kolhoosides	100	162	198	240	250	267	300	326	338	355	376	393
Tõõviljakus sovhoosides	100	132	125	136	151	156	175	183	178	195	217	231
Tõõtasu sovhoosides	100	137	144	163	196	202	214	242	258	260	276	293

¹ Arvutatud autori poolt järgmiste allikate alusel: Eesti NSV rahvamajandus 1969. aastal. Statistiline aastaraamat. Tallinn, 1970, lk. 161 ja 167; Народное хозяйство Эстонской ССР в 1970 году. Статистический ежегодник. Таллин, 1971, с. 189, 195; Народное хозяйство Эстонской ССР в 1971 году. Статистический ежегодник. Таллин, 1972, с. 190, 196; Народное хозяйство Эстонской ССР в 1972 году. Статистический ежегодник. Таллин, 1973, с. 168, 174; Народное хозяйство Эстонской ССР в 1974 году. Статистический ежегодник. Таллин, 1976, с. 180, 187; Развитие народного хозяйства Эстонской ССР за 1971-1975 годы. Краткий статистический сборник. Таллин, 1976, с. 93-94.

kordseks, sealhulgas põllumajanduslikud tootmis põhifondid 2,9-kordseks.¹

Niisiis pole põhjust teha Eesti NSV põllumajandusettevõtetele etteheiteid, nagu oleks ignoreeritud tööviljakuse eeliskasvu põhimõtet võrreldes töötasuga, mille tulemusena forsseeriti põhjendamatult töötasu tõusu.

Kahtlematult on õige, et tööviljakus peab kasvama rahvamajanduses tervikuna kiiremini kui töötasu, sest tarbida saab ainult seda, mis on toodetud. Kuid seejuures ei või tööviljakuse ja töötasu kasvu vahekorra käsitlemisel olla ühekülgne: nagu peaks tööviljakus kasvama kiiremini võrreldes töötasuga igas ettevõttes ja rahvamajandusharus ning sealjuures isegi võrdsel määral.

Töövilkakuse ja töötasu kasvu vahekorra kindlaksmääramisel tuleb arvestada konkreetseid tingimusi. Arvestama peab mitmeid tegureid, nagu tootmise tehnika ja tehnoloogia, tootmise organisatsioon, töötajate kvalifikatsioon, töötasu tase jne.

Töövilkakuse ja töötasu kasvu vahekord sõltub suurel määral sellest, milline on töötasu lähtetase vastavas ettevõttes või rahvamajandusharus. Kui töötasu on mõnes ettevõttes või rahvamajandusharus tunduvalt madalam rahvamajanduses keskmiselt väljakujunenud töötasust, s. t. ühiskondlikult vajalikust töötasust, siis on täiesti seaduspärane, et töötasu kasv peab teatud perioodil selles ettevõttes või harus ennetama töövilkakuse tõusu. Teisiti pole võimalik luua normaalset tingimusi töõjõu taastootmiseks vastavas ettevõttes või rahvamajandusharus.

Majandusteaduslikus kirjanduses on seni sageli ühekülgset põhjendatud töövilkakuse prioriteeti. Meie arvates ei ole küllaldaselt rõhutatud aga seda, et töötasumõjutab omakorda töövilkakust, eda just tagasiside mehhanismi kaudu.

Kõrget töövilkakust pole võimalik tagada seal, kus on madal töötasu. Viimane mõjutab negatiivselt tootmist kahes suhtes: 1) esemelite tootmistegurite kasutamise efektiivsus kujuneb madalaks ja 2) töõjõu kasutamine on väheintensiivne.

---

¹ Eesti NSV rahvamajandus 1974. aastal. Statistika aastaraamat. Tallinn, 1976, lk. 188.

Selline olukord esines võrdlemisi kaua aega meie põllumajanduslikus tootmises, kus töötasu oli tunduvalt madalam rahvamajanduse keskmisest tasemest. Sovhoositöötajate töötasu moodustas Eesti NSV-s 1960. a. 70 protsenti tööliste ja teenistujate keskmisest kuupalgast (tööstustöölistega võrreldes oli see ainult 61 protsenti)¹. Veelgi madalam oli kolhoosnikute töötasu. See moodustas 1960. aastal sovhoositöötajate töötasu suhtes 74, tööliste ja teenistujate keskmise kuupalga suhtes 51 ja tööstustööliste töötasu suhtes ainult 45 protsenti².

Seega osutus põllumajandustöötajate töötasu tõstmine hädavajalikuks, sest madal töötasu ei stimuleerinud neid aktiivsele ja efektiivsele tööle. Eeldused töötasu suurendamiseks läid NLKP ja Nõukogude valitsuse poolt põllumajanduse edasiarendamiseks alates 1965. aastast rakendatud abinõud, eeskätt põllumajandussaaduste riiklike kokkuostuhindade tõstmine, garanteeritud rahalise töötasu kehtestamine kolhoosides alates 1. juulist 1966 jne.

Töötasu suurendamine ja põllumajandustöötajate materiaalse stimuleerimise süsteemi täiustamine tagasid Eesti NSV põllumajanduse hoogsa arengu. Seda kinnitab suhteliselt kõrge tööviljakuse tase meie vabariigis. Arvestatuna ühe aastakeskmise töötaja kohta on Eesti NSV kolhooside ja sovhooside tööviljakus kuni 80 protsendi võrra kõrgem NSV Liidu keskmisest³.

Tööviljakuse ja töötasu erinevusi liiduvabariikide sovhoosides näitab tabel 2.

Tabelis 2 toodud andmed kinnitavad, et Eesti NSV sovhoosides oli aastail 1971 - 1973 tööviljakus NSV Liidu sovhooside keskmisest tasemest 47 - 57 protsendi võrra kõrgem. Sovhoositöötajate aasta keskmine töötasu oli aga meie vabariigis NSV Liidu keskmisest töötasust 22 - 28 protsendi võrra kõrgem.

---

¹ Eesti NSV rahvamajandus 1974. aastal. Statistika aastaraamat. Tallinn, 1976, lk. 187, 243.

² Samas, lk. 180, 243.

³ T õ n u r i s t, E. Eesti põllumajanduse industrialiseerimine. Tallinn, 1974, lk. 235, 236.

T a b e l 2

Tööviljakuse ja töötasu tase NSV Liidu Põllumajanduse
Ministeeriumi sovhoosides liiduvabariikide lõikes
aastail 1971 - 1973¹

	Põllumajanduse ko- gutoodang (1965.a. võrreldavates hin- dades) arvestatuna ühe aastakeskmise töötaja kohta põ- hitootmises - rbl.			Aasta keskmine töö- tasu (kaasa arvatud preemiad ja hüvitu- sed, mis ei kuulu palgafondi) - rbl.		
	1971	1972	1973	1971	1972	1973
NSV Liit	3391	3320	3816	1287	1364	1434
Vene NFSV	3591	3401	4034	1312	1388	1463
Ukraina NSV	3499	3247	4183	1205	1249	1327
Valgevene NSV	2475	2598	2958	952	1007	1069
Usbeki NSV	2200	2218	2435	1238	1242	1324
Kasahhi NSV	4033	4542	4513	1522	1645	1669
Gruusia NSV	1120	1120	1311	822	808	866
Aserbaidžaaani NSV	1376	1547	1564	942	967	1067
Leedu NSV	3163	3154	3361	1180	1255	1310
Moldaavia NSV	3090	3202	3486	1039	1118	1216
Läti NSV	4086	3905	4177	1351	1394	1455
Kirgiisi NSV	2347	2404	2434	1076	1147	1171
Tadžiki NSV	2340	2357	2275	1049	1042	1181
Armeenia NSV	1546	1428	1574	1034	1029	1094
Turkmeeni NSV	3852	3281	3699	1735	1819	2158
Eesti NSV	5274	5223	5606	1633	1744	1746

¹ Tabel on koostatud autori poolt järgneva kogumiku andmetel: Основные показатели работы совхозов системы Министрства сельского хозяйства СССР за 1970-1973 гг. М., 1974.

Üheksandal viisaastakul tehti Eesti NSV-s ära märkimisväärne töö põllumajandustöötajate materiaalse stimuleerimise tõhustamiseks. NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riikliku Töö ja Töötasu Komitee ning ÜAÜKW-i Sekretariaadi 17. septembri 1970. a. ühise määruse nr. 340/26 põhjal alustati Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi sovhoosides ja teistes riiklikes põllumajandusettevõtetes eksperimenti töötajate premeerimiseks ühtsest allikast - materiaalse ergutamise fondist¹.

Kolhoosnikute töötasustamise korrastamise eesmärgil võtsid EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu 17. septembril 1974. a. vastu ühise määruse nr. 404 "Töö organiseerimise, tasustamise ja puhastulu jaotamise täiustamise kohta kolhoosides"².

Eespool nimetatud määrustes püstitatud põhimõtete rakendamise üheks ülesandeks oli tagada optimaalne suhe tööviljakuse ja töötasu kasvu vahel Eesti NSV põllumajandusettevõtetes.

Kui veel kaheksandal viisaastakul kasvas töötasu tunduvalt kiiremini tööviljakusest nii Eesti NSV kolhoosides kui ka sovhoosides, siis viimastel aastatel on töötasu ja tööviljakuse kasvutempod tunduvalt lähenenud.

Seda kinnitavad järgmised andmed. Aastail 1966 - 1970 tõusis tööviljakus Eesti NSV kolhoosides võrreldes 1965. aastaga 46 %. Töötasu kasvas samal ajal 87 %³. Seega oli tööviljakuse kasvu 1 % kohta töötasu kasv 1,9 %. Eesti NSV sovhoosides kasvas tööviljakus aastail 1966 - 1970 võrreldes 1965. aastaga 33 %, keskmine töötasu suurenes aga 56%⁴. Tööviljakuse kasvu 1 % kohta oli töötasu tõus 1,7 %.

Aastail 1971 - 1975 ennetas tööviljakuse kasv Eesti NSV kolhoosides juba mõnevõrra töötasu tõusu. Tööviljakus suurenes üheksandal viisaastakul võrreldes 1970. aastaga

¹ "Бюллетень ГКТ СССР", 1970, № 12, с. 18-19.

² "Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja", 1974, nr. 43, art. 436.

³ Народное хозяйство Эстонской ССР в 1972 году. Статистический ежегодник. Таллин, 1973, с. 168.

⁴ Народное хозяйство Эстонской ССР в 1972 году. Статистический ежегодник. Таллин, 1973, с. 174.

32 %, töötasu aga ainult 30 %¹. Tööviljakuse kasvu 1 % kohta oli töötasu suuremine 0,94 %. Eesti NSV sovhoosides kasvas tööviljakus 1971. - 1975. aastal võrreldes 1970. aasta tasemega samuti 32 %, kuid töötasu kasv oli võrreldes tööviljakusega veel kiirem - 38 %². Tööviljakuse kasvu 1 % kohta oli töötasu tõus 1,2 %. Majandusteaduslikus kirjanduses on soovitatavaks peetud suhet, kus tööviljakuse kasvu ühe protsendi kohta suureneks töötasu põllumajandusettevõtetes mitte rohkem kui 0,6 - 0,8 protsenti³.

Kümnendal viisaastakul on NSV Liidus kavandatud töötasu tööliliste ja teenistujate keskmist palka 16 - 18 protsenti ja kolhoosnike tulu ühismajapidamisest keskmiselt 24 - 27 protsenti⁴. Kui kõrvutada neid näitajaid tööviljakuse kasvu ülesannetega põllumajanduses - 27 - 30 protsenti, siis on ilmne, et tööviljakus peab kasvama kiiremini kui töötasu.

Kuna Eesti NSV-s peab kümnendal viisaastakul kasvama põllumajanduse kogutoodang kiiremini kui NSV Liidus teravikuna (vastavad ülesanded on 17 - 20 ja 14 - 17 protsenti), siis tuleb meil ka tööviljakust suurendada võrreldes NSV Liidu keskmisega mõnevõrra rohkem - vähemalt 29 protsenti⁵.

Selle ülesande realiseerimine eeldab tööviljakuse kasvu kõigi tegurite - nii esemaliste kui ka isikuliste - senisest täielikumat ärakasutamist.

Et tagada tööviljakuse ja töötasu kasvu optimaalne vahetegur põllumajanduslikus tootmises, on vaja täpsustada tööviljakuse mõõtmist. Praegu põllumajanduses kasutatavad tööviljakuse arvestamise viisid - ajaühiku (tunni ja päeva) ning ühe töötaja kohta valmistatud toodangu hulk, mida või-

---

¹ Eesti NSV rahvamajanduse areng aastail 1971-1975. Lühike statistika kogumik. Tallinn, 1976, lk. 93.

² Samas, lk. 94.

³ M ä r t m a a, D. Töötasustamise päevaprobleeme vabariigi kolhoosides. - "Sotsialistlik Põllumajandus", 1973, nr. 12, lk. 530.

⁴ NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuunad aastaks 1976-1980. Tallinn, 1976, lk. 65-70.

⁵ Samas, lk. 49, 89.

dakse väljendada kas naturaalses, tinglikult naturaalses või väärtuselistes (rahalistes) näitajates ja otsene tööaja kulu toodanguühiku kohta (viimast väljendatakse praegu tundides) - ei kajasta tootmisvahendite kasutamise efektiivsust.

Kuivõrd NLKP XXV kongress pidas vajalikuks aga kogu ühiskondliku tootmise efektiivsuse ja toodangu kvaliteedi tunduvat tõstmist, siis on majandusteadlastel ja praktikutel tarvis ühiste jõupingutuste tulemusena välja töötada niisugune tööviljakuse näitaja, mis arvestab nii tootmisvahendite kui ka tööjõu ratsionaalset kasutamist. Selle ülesande lahendamine võimaldab senisest täpsemalt planeerida ka tööviljakuse ja töötasu kasvu vahetõrka, mis praegu ei ole alati põhjendatud, sest arvesse pole võetud seda efekti, mida saadakse asjastatud töö säästmisest. Seetõttu esinebki olukordi, kus näiliselt on saavutatud küll tööviljakuse eeliskasv võrreldes töötasuga, kuid asjastatud töö kulude kasv neelab sageli selle efekti. Ja vastupidi seal, kus töötasu kasvab kiiremini tööviljakusest, kuid säästetakse asjastatud tööd, saavutatakse kogu ühiskondliku töö kokkuvõtteid.